

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 12 października 2016 roku (znak (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał D. P. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1 czerwca 2013 roku do 29 lutego 2016 roku w kwocie 54 516,06 zł, odsetki za okres od 26 czerwca 2013 roku do 12 października 2016 roku w kwocie 9 259,45 zł, łącznie do zwrotu kwota 63 775,51 zł. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy stwierdził, że wnioskodawca pobrał nienależne świadczenia za okres od 1 czerwca 2013 roku do 29 lutego 2016 roku w łącznej kwocie 54 516,06 zł z tytułu renty rodzinnej.

(decyzja – k. 84 akt ZUS)

W dniu 22 grudnia 2016 roku odwołanie od powyższej decyzji złożył D. P. zaskarżając ją w całości. Zaskarżonej decyzji zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez jego niezastosowanie i nie odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranych świadczeń podczas, gdy szczególne okoliczności jego sytuacji finansowej uzasadniały takie odstąpienie
- naruszenie prawa procesowego, tj. art. 7 i art. 77 k.p.a. poprzez niepełną i niewłaściwą ocenę zebranych w niniejszej sprawie dowodów, w szczególności złożonego przez niego do niniejszej sprawy wyjaśnienia z dnia 27 sierpnia 2016 roku, co spowodowało błędne ustalenia, że w niniejszej sprawie nie występują szczególne okoliczności;
- złe ustalenie stanu faktycznego niniejszej sprawy poprzez brak ustalenia jego sytuacji finansowej w momencie pobierania świadczeń.

W uzasadnieniu odwołania wnioskodawca podniósł, że z uwagi na trudną sytuację finansową nie był w stanie wrócić na studia i został skreślony z listy studentów.

D. P. wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji i odstąpienie od żądania zwrotu należnych świadczeń.

(odwołanie – k. 2 – 3)

W odpowiedzi na odwołanie w dniu 23 stycznia 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu odwołania organ rentowy przytaczając treść art. 68 ust. 1, art. 138 ust. 1, 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że D. P. ma od 1998 roku ustalone prawo do renty rodzinnej po zmarłej matce. Po ukończeniu przez wnioskodawcę 16 roku życia renta rodzinna była wypłacana w związku z kontynuowaniem zatrudnienia. W dniu 16.10.2012 r. Pan P. przedłożył zaświadczenie o kontynuowaniu nauki wystawione przez Politechnikę (...) z treści, którego wynikało, że wnioskodawca zakończy naukę 31.03.2016 r.

Pismem z dnia 02.09.2016 r. (akta rentowe karta 76) Politechnika (...) poinformowała, że wnioskodawca został skreślony z listy studentów w dniu 06.05.2013 r. Wobec powyższego organ rentowy decyzją z dnia 12.10.2016 r. zobowiązał wnioskodawcę do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres 01.06.2013 r. – 29.02.2016 r.

Wnioskodawca od ukończenia 18 roku życia kolejnymi decyzjami był pouczany o zasadach pobierania renty rodzinnej oraz o konieczności powiadomienia organu rentowego o zaprzestaniu pobierania nauki.

Organ rentowy nie stosuje art. 138 ust. 6 w przypadku kwestionowania przez osobę zobowiązaną do zwrotu faktu nienależnego pobrania świadczeń. Ewentualne odstąpienie od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń winno nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się decyzji ustalającej obowiązek zwrotu. Zatem wniosek o odstąpienie

od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia może być rozpatrzony po uprawomocnieniu się decyzji z dnia 12.10.2016 r.

Dopóty, dopóki nie zostanie prawomocnie rozstrzygnięte, czy kwoty, których zwrotu żąda organ rentowy, można uznać za nienależnie pobrane, nie ma możliwości zastosowania przepisu art. 138 ust. 6 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2010 r. sygn. II UK 168/09.

(odpowiedź na odwołanie ZUS – k. 18 – 18 verte)

Wnioskodawca na rozprawie bezpośrednio poprzedzającej wydanie wyroku w dniu 6 lipca 2017 roku oświadczył, że nie kwestionuje, iż został skreślony z listy studentów 13 maja 2013 roku i że mimo tego pobierał rentę rodzinną do 29 lutego 2016 roku, ale w jego ocenie organ rentowy nie sprawdził w jakiej sytuacji on się znajduje. W związku z tym skarżący złożył wniosek na podstawie art. 138 ust. 6 ustawy o emeryturach i rentach z FUS o odstąpienie przez ZUS od żądania kwot nienależnie pobranych.

(stanowisko wnioskodawcy – e -protokół z dnia 6 lipca 2017 roku – 00:00:40 – płyta CD k. 26)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca D. P. urodził się w dniu (...).

(bezsporne)

D. P. jest synem S. oraz T. P..

(bezsporne, a nadto wyciąg z aktu stanu cywilnego dotyczący urodzenia – k. 4 akt ZUS)

Decyzją z dnia 10 lutego 1998 roku, po rozpatrzeniu wniosku z dnia 30 stycznia 1998 roku organ rentowy przyznał D. P. rentę rodzinną od dnia 28 stycznia 1998 roku, tj. od dnia śmierci T. P. do 28 lutego 2008 roku. Organ rentowy pouczył wnioskodawcę o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę lub zawieszenie.

(decyzja z dnia 10 lutego 1998 roku – k. 7 – 7 verte akt ZUS)

Decyzją z dnia 13 marca 1998 roku organ rentowy dokonał waloryzacji renty oraz ustalił wysokość zwaloryzowanej renty, której łączna wysokość do wypłaty wynosi miesięcznie 647,51 zł. Kolejne decyzje doręczane opiekunowi prawnemu małoletniego wówczas D. P. dotyczące waloryzacji renty, wznowienia wypłaty, jednorazowej jej wypłaty, czy też podjęciu wypłaty zawierały pouczenia o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę lub zawieszenie. Organ rentowy pouczył m.in. o tym, że osoba pobierająca rentę rodzinną powinna powiadomić organ rentowy o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły przez osobę powyżej 16 roku życia, jeżeli uczy się w szkole – uczelni należy nadesłać zaświadczenie o kontynuowaniu nauki i dacie programowego jej ukończenia.

(decyzja z dnia 13 marca 1998 roku – k. 13 akt ZUS; decyzje – k.14 – 23,27 30, 31 akt ZUS)

D. P. w roku szkolnym 2007 / 2008 był uczniem klasy trzeciej Gimnazjum nr 3 im. J. B. w Ł..

(zaświadczenie z dnia 26 marca 2008 roku – k. 25 akt ZUS)

D. P. urodzony w dniu (...) 16 rok życia ukończył z dniem 13 marca 2008 roku.

(bezsporne)

Opiekun prawny odwołującego się dodatkowo był zawiadamiany o uzależnieniu dalszej wypłaty renty rodzinnej od udokumentowania kontynuowania nauki.

(zawiadomienie – k. 24 akt ZUS)

W roku szkolnym 2008 / 2009 D. P. podjął naukę w klasie I Technikum nr 10 w Ł. z przewidywanym terminem ukończenia nauki w czerwcu 2012 roku.

(zaświadczenie z dnia 5 września 2008 roku – k. 28 akt ZUS)

W dniu 29 marca 2010 roku D. P., w związku z osiągnięciem pełnoletniości, złożył wniosek o przekazywanie przysługującej mu części renty rodzinnej na jego nazwisko, pod adres zameldowania.

(wniosek – k. 34 akt ZUS)

Kolejne decyzje kierowane do D. P. dotyczyły podjęcia wypłaty renty, waloryzacji renty, wznowienia wypłaty renty i zawierały pouczenia o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę lub zawieszenie. Jak również wskazywały co to jest nienależne świadczenie i zawierały informację o konieczności zwrotu świadczenia nienależnego.

(decyzje – k.35, 37, 40, 41, 44 akt ZUS)

Wnioskodawca był także zawiadamiany przez organ rentowy o uzależnieniu dalszej wypłaty renty rodzinnej od udokumentowania kontynuowania nauki.

(zawiadomienie – k. 49 akt ZUS)

D. P. w roku akademickim 2012 – 2013 podjął naukę na I roku studiów na kierunku elektronika na Politechnice (...). Planowany termin ukończenia nauki upływał z dniem 31 marca 2016 roku.

(zaświadczenie z 1 października 2012 roku – k. 50 akt ZUS)

Decyzją z dnia 26 października 2012 roku organ rentowy dokonał podjęcia wypłaty renty rodzinnej dla D. P., po rozpatrzeniu jego wniosku z dnia 16 października 2012 roku i od 1 listopada 2012 roku, tj. od nabycia uprawnień do renty rodzinnej przeliczył rentę rodzinną. Renta przysługiwała do 29 lutego 2016 roku. Nadto organ rentowy wskazał, że wnioskodawca oraz osoba upoważniona do odbioru renty zobowiązana jest do powiadomienia organu rentowego o podanych w pouczeniu okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części. Wnioskodawca został pouczony również o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę lub zawieszenie.

(decyzja z dnia 26 października 2012 roku – k. 51 – 51 verte akt ZUS)

Zaświadczeniem z dnia 2 stycznia 2013 roku organ rentowy stwierdził, że D. P. pobiera rentę rodzinną i z tego tytułu został zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego od 1 marca 2008 roku.

(zaświadczenie z dnia 2 stycznia 2013 roku – k. 53 akt ZUS)

Decyzją z dnia 17 września 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przeliczył rentę rodzinną wnioskodawcy. Przychód wnioskodawcy w 2013 roku wyniósł łącznie 13.904,31 zł i nie przekroczył niższej kwoty granicznej przychodu (70% przeciętnego wynagrodzenia) ustalonej dla 2013 roku, tj. 30.661,20 zł. Osiągnięty przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zwiększenia renty rodzinnej wnioskodawcy. Po dokonaniu rozliczenia organ rentowy ustalił, że świadczenie było wypłacone w prawidłowej wysokości.

(decyzja z dnia 17 września 2014 roku – k. 62 akt ZUS)

Decyzją z dnia 15 marca 2016 roku organ rentowy wstrzymał wypłatę świadczenia na rzecz D. P., gdyż brak jest jego aktualnego zaświadczenia szkolnego.

(decyzja z dnia 15 marca 2016 roku – k. 64 akt ZUS)

D. P. dnia 6 maja 2013 roku został skreślony z listy (...) Politechniki (...).

(zaświadczenie z dnia 30 września 2016 roku – k. 76 akt ZUS)

W okresie od 5 czerwca 2013 roku do 30 listopada 2013 roku wnioskodawca był zatrudniony w wymiarze czasu pracy – 1 etat na stanowisku technik – elektronik w (...) Elektronika A., C. Sp. j. we W.

(kserokopia świadectwa pracy z dnia 2 grudnia 2013 roku – k. 81 akt ZUS)

D. P. był zatrudniony od 30 kwietnia 2014 roku w TK – SYSTEM R. T. we W. w wymiarze pełnego etatu na stanowisku starszy specjalista ds. technicznych, serwisant. Średnia wysokość jego miesięcznego wynagrodzenia za miesiące styczeń – grudzień 2015 roku wynosiła 2767,31 zł brutto. Stosunek pracy ustał w wyniku porozumienia stron w dniu 1 sierpnia 2016 roku.

(zaświadczenie z dnia 12 stycznia 2016 roku – k. 69 akt ZUS; kserokopia świadectwa pracy z dnia 1 sierpnia 2016 roku – k. 82 – 83 akt ZUS)

Decyzją z dnia 1 sierpnia 2016 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. dokonał rozliczenia renty D. P.. Łączny przychód wnioskodawcy w 2015 roku wyniósł 33 207,72 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego roku, tj. 32 911,10 zł, łącznie o kwotę 296,62 zł. Osiągnięty przychód uzasadniał zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia za ww. rok o kwotę przekroczenia niższej kwoty granicznej przychodu, tj. 296,62 zł. Świadczenie w ww. roku rozliczeniowym było wypłacone w pełnej wysokości. Po dokonaniu rozliczenia organ rentowy ustalił, że wnioskodawca pobrał nienależnie świadczenie w kwocie 296,62 zł.

(decyzja z dnia 1 sierpnia 2016 roku – k. 70 akt ZUS)

Wnioskodawca nie kwestionował skreślenia z listy studentów z dniem 13 maja 2013 roku i pomimo to pobierania renty rodzinnej do 29 lutego 2016 roku. Nie powiadomił on organu rentowego o skreśleniu z listy studentów i zaprzestaniu nauki dlatego, że uważał, iż te środki były mu i tak należne ze względu na jego trudną sytuację materialną. W decyzjach skarżący dostawał pouczenie o tym, iż powinien o takiej sytuacji powiadomić ZUS i był tego świadomy. Wnioskodawca kwestionuje decyzję ZUS o zwrocie nienależnie pobranych składek z uwagi na to, że ZUS nie sprawdził w jakiej sytuacji materialnej się znajdował.

(bezsporne)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie jest zasadne jedynie częściowo.

W przedmiotowej sprawie spór sprowadzał się do kwestii czy odwołujący winien zwrócić kwotę wypłaconej mu renty rodzinnej za okres od 1 czerwca 2013 roku do 29 lutego 2016 roku oraz czy odwołujący winien zapłacić organowi rentowemu odsetki liczone od dnia 26 czerwca 2013 roku do 12 października 2016 roku w wysokości 9 259,45 zł.

Odwołanie D. P. dotyczące pierwszej kwestii, czyli zasadności zobowiązania go do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, jest bezzasadne.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 r. poz. 1383) renta rodzinna przysługuje dzieciom (własnym, drugiego małżonka i przysposobionym):

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

W myśl ust. 2 art. 68, jeżeli dziecko osiągnęło 25 lat życia, będąc na ostatnim roku studiów w szkole wyższej, prawo do renty rodzinnej przedłuża się do zakończenia tego roku studiów.

Ponadto w myśl art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Zgodnie zaś z ust. 2 pkt 1 w/w przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania.

W ustępie 4 i 5 cytowanego przepisu ustawodawca określił, za jaki okres można skutecznie żądać zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. I tak nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5.

Bezsporną w tej sprawie jest okoliczność, że odwołujący się w maju 2013 roku zaprzestał pobierania nauki na Wydziale Elektroniki Politechniki (...), oraz, że do dnia 29 lutego 2016 roku nie kontynuował nauki w żadnej innej szkole. Ponadto Sąd ustalił, iż odwołujący się od momentu uzyskania prawa do renty rodzinnej był regularnie pouczany przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych o obowiązku ciążyącym na osobach pobierających rentę rodzinną po ukończeniu 16 roku życia, tj. do poinformowania organu rentowego o zaprzestaniu uczęszczania do szkoły-uczelni, a jeżeli uczy się nadal to do nadesłania zaświadczenia z szkoły-uczelni z podaniem terminu programowego jej ukończenia. W doręczanych wnioskodawcy decyzjach była również informacja, iż osoba, która nienależnie pobrała świadczenia zobowiązana jest do ich zwrotu oraz definicja nienależnie pobranego świadczenia.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego warunkiem uznania świadczenia za nienależnie pobrane jest pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie w czasie pobierania świadczenia powoduje jego utratę (w całości lub w części). Pouczenie o takich okolicznościach nie może odnosić się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z różnorodnych okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. W tym sensie wystarczające jest przytoczenie przepisów określających te okoliczności. Jednakże pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł je odnieść do własnej sytuacji. Ponieważ pouczenie dotyczy zmian w stanie faktycznym i prawnym w stosunku do stanu istniejącego w dacie przyznania świadczenia, pobierający świadczenie musi mieć możliwość skonfrontowania zmian, jakie zaszły w jego przypadku, z treścią pouczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 roku, sygn. akt I UK 394/07, Legalis nr 176301, Wyrok Sądu Najwyższego z dnia

14 marca 2006 roku, sygn. akt I UK 161/05, publ. OSNP 2007/5-6/78)

Należy w tym miejscu podkreślić, że wnioskodawca nie kwestionował okoliczności kierowania do niego pouczeń związanych z prawem do renty rodzinnej oraz ich prawidłowości, ani też wysokości kwoty, do której zwrotu zobowiązał

go Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Skarżący potwierdził również, że ma świadomość, iż powinien zawiadomić organ rentowy, ale uznał, z uwagi na trudną sytuację życiową i materialną, że pieniądze uzyskane z tytułu renty rodzinnej były mu potrzebne. Według skarżącego ZUS powinien sprawdzić jego sytuację materialną i po uznaniu, że jest ona zła przyznać mu prawo do renty rodzinnej. Ponadto D. P. nie kwestionował ani daty przerwania nauki na uczelni w maju 2013 roku, ani daty do której pobierał rentę rodzinną pomimo przerwania nauki.

Wobec powyższego w ocenie Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie zachodzą przesłanki z przytoczonego wcześniej art. 138 ust. 2 pkt 1 o emeryturach

i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Dla przyjęcia podstaw w nim wskazanych wymagane jest wykazanie dwóch okoliczności. Pierwsza polega na wypłaceniu świadczeń, mimo zaistnienia okoliczności powodujących ich ustanie, zawieszenie lub ustanie. Organ rentowy słusznie przyjął w zaskarżonej decyzji, iż brak było podstaw do pobierania przez wnioskodawcę renty rodzinnej w spornym okresie, gdyż zgodnie z art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przepis ten uzależnia prawo do renty rodzinnej przysługującej dziecku po ukończeniu 16 roku życia od kontynuacji nauki w szkole. Druga przesłanka dotyczy zaś wykazania, że osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, która to okoliczność została przez Sąd zbadana i nie była kwestionowana przez skarżącego. D. P. wprost wskazał, że otrzymał decyzję organu rentowego, w której pouczony został o tym, że o takiej sytuacji powinien zawiadomić ZUS.

Podkreślić należy, iż zgodnie z art. 6 k.c. to na wnioskodawcy spoczywa ciężar udowodnienia okoliczności, z których wywodzi skutki prawne. Wnioskodawca zaś nie udowodnił, iż nie pobrał nienależnego mu świadczenia za okres od dnia 1 czerwca 2013 roku do 29 lutego 2016 roku przyjmując stanowisko wręcz odwrotne – nie kwestionował, że przyjmował świadczenie do dnia 29 lutego 2016 roku, pomimo zaprzestania kontynuowania nauki od maja 2013 roku.

W tym stanie rzeczy odwołanie wnioskodawcy jako niezasadne, w części dotyczącej zwrotu nienależnie pobranych świadczeń, podlegało oddaleniu na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Przechodząc do kwestii odsetek Sąd Okręgowy przyjął stanowisko, że nie jest zasadne obciążenie ubezpieczonego obowiązkiem uiszczenia odsetek za okres od dnia 26 czerwca 2013 roku do 12 października 2016 roku (tj. do dnia wydania zaskarżonej decyzji).

Stosownie do treści art. 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r. poz. 963 ze zm.) osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Zgodnie z ust. 9 analizowanego przepisu przepisy ust. 1-8 stosuje się także do pieniężnych świadczeń innych niż z ubezpieczeń społecznych, wypłacanych przez Zakład na mocy odrębnych przepisów.

W myśl przywołanego ust. 11 wskazanego przepisu – jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek.

Istotną kwestią jest zatem ustalenie daty wymagalności nienależnie pobranego świadczenia. Organ rentowy naliczył odsetki za okres od dnia 26 czerwca 2013 roku do 12 października 2016 roku, czyli aż do dnia wydania spornej decyzji, a zatem niejako uznał, że miał prawo żądać ich zwrotu już w dacie wypłaty.

Z poglądem takim nie sposób się zgodzić. Podkreślenia wymaga, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i

art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Podobny pogląd wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 lutego 2010 roku w sprawie I UK 210/09 (Legalis nr 328333).

Odesłanie do prawa cywilnego w kwestii naliczania i ustalania odsetek oznacza, że organ rentowy naliczać powinien odsetki ustawowe (art. 359 § 2 k.c.) od dnia doręczenia decyzji obligującej do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia (por. orzecznictwo Sądu Najwyższego odnoszące się do stosunków cywilnych: wyrok z dnia 8 lipca 1977 roku, sygn. akt II CR 233/77, LEX Nr 7962; uchwała z dnia 6 marca 1991 roku, III CZP 2/91, OSNCAPiUS 1991, nr 7, poz. 93; wyrok z dnia 30 marca 1998 roku, III CKN 330/97, OSNCAPiUS 1998, nr 12, poz. 209).

W wyroku z dnia 3 grudnia 2013 roku, w sprawie III AUa 436/13 (Lex 1409160) Sąd Apelacyjny w Łodzi wskazał także, że skoro wydanie decyzji administracyjnej jest konieczne w celu stwierdzenia obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego - na podstawie art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - nienależnie pobranego świadczenia, nie może być mowy o opóźnieniu w spełnieniu tego obowiązku przed wydaniem tej decyzji. "Żądanie zwrotu" nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą też chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Konsekwencją powyższego jest zatem uznanie, że nie ma podstaw do żądania przez organ rentowy zwrotu odsetek naliczanych od dnia wypłaty świadczenia uznanego za nienależnie pobrane.

W związku z powyższym decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w zakresie żądania zwrotu odsetek uznać należy za nieprawidłową.

Z tych też względów Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych uznając, że D. P. nie jest zobowiązany do zapłaty odsetek za okres od dnia 26 czerwca 2013 roku do 12 października 2016 roku, o czym orzekł w punkcie pierwszym sentencji.

Na rozprawie wnioskodawca złożył również wniosek o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Zakres i przedmiot postępowania w niniejszej sprawie określony był treścią decyzji z 12 października 2016 roku. Decyzja ta w swej treści, z przyczyn oczywistych, nie mogła obejmować rozstrzygnięcia dotyczącego wniosku skarżącego o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Takiego wniosku bowiem skarżący przed wydaniem spornej decyzji w organie rentowym nie złożył. Zauważyć przy tym należy, że zgodnie z ugruntowanym już obecnie stanowiskiem judykatury i doktryny rozpatrywanie wniosków o odstąpienie od żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia może nastąpić dopiero po uprawomocnieniu się decyzji ustalającej obowiązek zwrotu (por. Komentarz do ustawy o emeryturach i rentach z FUS pod redakcją K. A. - art. 138, (por. wyrok SN z dnia 18 stycznia 2010 r., II UK 168/2009, Lex Polonica nr 3026755).

Przeniesienie sprawy na drogę sądową przez wniesienie odwołania od decyzji organu rentowego ogranicza się do okoliczności uwzględnionych w decyzji, a pomiędzy stronami spornych (wyrok Sądu Najwyższego - Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 9 września 2010 r. II UK 84/10, Legalis nr 315923). Poza tymi okolicznościami spór sądowy istnieć nie może, gdyż w postępowaniu przed sądem odwołujący żądać może jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, nie może natomiast żądać czegoś, o czym organ rentowy nie decydował. Odwołanie wnoszone do sądu ubezpieczeń społecznych nie ma bowiem charakteru samodzielnego żądania, a jeśli takie zostanie w odwołaniu zgłoszone, sąd ma obowiązek przekazać to żądanie do rozpatrzenia organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. Zakres rozpoznania i orzeczenia w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest przedmiotem zaskarżonej decyzji organu rentowego (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 kwietnia 2014 r. III AUa 1102/13, Legalis nr 998651)

Zgłoszone przez ubezpieczonego żądanie jest żądaniem nowym i nie było dotychczas rozpoznane przez organ rentowy. Tym samym Sąd zgodnie z treścią art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. wniosek D. P. o odstąpienie od żądania zwrotu pobranych świadczeń rentowych od 1 czerwca 2013 roku do 29 lutego 2016 roku w kwocie 54 516,06 zł przekazał do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł..

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi organu rentowego, któremu udzielić zgody na wypożyczenie akt rentowych.

25 VII 2017 roku.

A.M.